

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС. ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-11>

ЩОДО ФОРМ УЧАСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ

Бевз Юлія Володимирівна

здобувач ступеня «Доктор філософії»

*Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

Вибори є одним із способів установаження державної влади, який широко використовується для формування органів та інституцій влади.

Під час виборів громадяни передають своє право на управління державою шляхом індивідуального голосування за представника на певну посаду (президента, губернатора, мера чи депутата органу представницької влади) на визначений законодавством період часу.

Одним із найважливіших суб'єктів електорального процесу є політичні партії. Залучаючись до виборчого процесу, вони висловлюють та відображають вимоги суспільства.

На жаль, регулювання участі політичних партій у виборчих процесах, не отримало належного наукового висвітлення в межах юридичної науки. Деякі аспекти цієї проблематики знайшли своє відображення у працях Алекперова Ф. Т., Афанасьєвої М. В., Гейди О. В., Ставнійчук М. І., Тодики О. Ю., але комплексні наукові дослідження цієї проблематики відсутні.

Вибори народних депутатів України – спосіб формування єдиного законодавчого органу України – Верховної Ради України, в якому беруть участь політичні партії.

Важливою формою участі політичних партій у виборах народних депутатів України є подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій (далі – ОВК).

Відповідно до ч. 2 ст. 140 Виборчого кодексу України (далі – ВКУ) суб'єктами подання кандидатур до складу ОВК (далі – суб'єкт подання) є:

1) політична партія, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті ВРУ поточного скликання;

2) політичні партії – суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі [1].

До складу ОВК обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по два представника від суб'єкта подання. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, включаються до складу ОВК за результатами жеребкування, що проводиться ЦВК у встановленому нею порядку, не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань (частина 3 ст. 140 ВКУ).

Що стосується позачергових виборів народних депутатів України 2019 року, необхідно зазначити, що ОВК утворювалися лише за поданнями політичних партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті ВРУ поточного скликання та політичних партій – суб'єктів виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, у зв'язку з чим значної кількості юридичних конфліктів з цього питання не виникало, принаймні таке вбачається з ЄДРСР.

Подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій є наступною і не менш важливою формою участі політичних партій у виборах народних депутатів України.

Відповідно до частини 4 ст. 140 ВКУ право подання кандидатур до складу ДВК мають суб'єкти подання, зазначені у частині другій статті 140 ВКУ, а саме: 1) політична партія, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті ВРУ поточного скликання; 2) політичні партії – суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі [1].

Необхідно зацентувати увагу на тому, що до складу ДВК звичайної чи спеціальної виборчої дільниці обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику суб'єкта подання, зазначеного у пункті 1 частини другої статті 140 ВКУ.

Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у пункті 2 частини другої статті 140 ВКУ, включаються до складу ДВК за результатами жеребкування, що проводиться ОВК не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині шостій цієї статті, в порядку, визначеному ЦВК [1].

Важливою формою участі політичних партій під час виборів до Верховної Ради України є фінансування виборів народних депутатів України.

Чинне законодавство передбачає вичерпний перелік джерел фінансування витрат на підготовку і проведення виборів депутатів, а саме:

- кошти Державного бюджету, виділені на підготовку та проведення виборів депутатів;
- кошти виборчих фондів партій – суб'єктів виборчого процесу;

– кошти власних виборчих фондів кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій – суб'єктів виборчого процесу (ст. 147 ВКУ).

Також чинне законодавство встановлює обов'язок політичної партії для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі для фінансування передвиборчої агітації, утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому ВКУ.

Висування кандидатів у народні депутати – наступна і, на наш погляд, одна із головних форм участі політичних партій у виборах народних депутатів, через яку реалізується суть і призначення політичних партій – завоювання влади в державі.

Відповідно до ч. 1 ст. 154 ВКУ висування кандидатів у депутати реалізується виборцями через партії.

Частиною 5 ст. 154 ВКУ передбачено, що партія може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 134 ВКУ має право бути обраною депутатом.

У частині 8 ст. 154 ВКУ закріплено положення, відповідно до якого із числа кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку, окрім кандидатів, включених під першими дев'ятьма номерами до загальнодержавного виборчого списку, партія на тому самому з'їзді (зборах, конференції) формує і затверджує регіональні списки кандидатів у депутати у кожному виборчому регіоні, передбаченому статтею 138 ВКУ. Регіональний виборчий список партії повинен включати не менше п'яти та не більше вісімнадцяти кандидатів.

Однією із форм участі політичних партій у парламентських виборах є внесення грошової застави.

ВКУ у частині 1 статті 156 закріпив положення, відповідно до якого політична партія, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати, після початку виборчого процесу та до подання документів до ЦВК для реєстрації кандидатів у депутати одним платежем вносить у безготівковій формі на спеціальний рахунок ЦВК грошову заставу в розмірі однієї тисячі мінімальних заробітних плат, визначених у місячному розмірі (станом на день початку виборчого процесу).

У 2002 році Конституційний Суд України (далі – КСУ) у справі № 2-рп/2002 за конституційним поданням 63 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності положень статті 43 Закону України «Про вибори народних депутатів України» (справа про виборчу заставу) проаналізував інститут грошової застави виключно у контексті майнового цензу та визнав конституційним вичевказане положення та вказав на різну правову природу майнового цензу і грошової застави, зазначивши, що «майновий ценз є кваліфікаційною умовою стосовно наявності виборчого права, а заставка –

лише умовою реєстрації кандидата» [2], констатувавши, що грошова застава не може розглядатись як обмеження пасивного виборчого права громадян за ознакою майнового стану.

Однією з форм участі політичних партій та гарантією діяльності у виборчому процесі партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі, виступає можливість делегувати одного представника до ЦВК з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси партії в ЦВК під час виборчого процесу. Кандидатура представника партії у ЦВК затверджується центральним керівним органом партії (ч. 1 ст. 165 ВКУ).

Також чинним законодавством, а саме в частині 5 статті 165 ВКУ передбачено, що партія, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, може мати не більше п'яти уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі (далі – уповноважена особа партії). Уповноважена особа партії представляє відповідну партію і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Уповноважена особа партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб партії з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується центральним керівним органом партії [1].

Визначення офіційних спостерігачів партіями, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі, є однією з важливих форм участі політичних партій на парламентських виборах.

ВКУ передбачено, що уповноважена особа партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі надає до окружної виборчої комісії подання про реєстрацію офіційних спостерігачів від партії, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загально-державному виборчому окрузі (стаття 167).

Як зазначається в Доповіді про участь політичних партій у виборах, ухваленій Радою з демократичних виборів на 16 засіданні (Венеція, 16 березня 2006 року) та Венеціанською Комісією на 67 пленарній сесії (Венеція, 9–10 червня 2006 року): «Особливо важливо гарантувати можливість усіх партій і кандидатів мати спостерігачів» [3].

Водночас хочемо відзначити, що практика проведення парламентських виборів в Україні свідчить, що доволі часто партії внаслідок браку кадрів призначають офіційними спостерігачами кандидатів осіб, які не мають відповідної фахової підготовки у сфері виборів, тому вважаємо, що у чинне законодавство варто внести норми, які б передбачали вимогу щодо офіційних спостерігачів (окрім спостерігачів від міжнародних організацій) мати юридичну освіту або спеціальний сертифікат про проходження

спеціальних курсів у сфері виборчого права при ЦВК чи навчальних закладах IV рівня акредитації, які готують фахівців у галузі права.

Таким чином, проаналізувавши форми участі політичних партій на парламентських виборах, можемо зробити висновок про наявність певних прогалин в законодавчому регулюванні, дослідження яких є предметом наступних розвідок.

Література:

1. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

2. Рішення Конституційного суду України від 30.01.2002 року у справі №2-рп/2002 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-02#Text>

3. Доповідь про участь політичних партій у виборах, ухвалена Радою з демократичних виборів на 16 засіданні (Венеція, 16 березня 2006 року) та Венеціанською Комісією на 67 пленарній сесії (Венеція, 9–10 червня 2006 року). URL: <https://pravo.studio/evropeyskoe-pravo/dopovid-pro-uchast-politichnih-partiy-63562.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-12>

ДО ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДНОСТІ ПРИПИНЕННЯ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ

Галкін Вячеслав Леонідович

*аспірант кафедри загально-правових дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ, адвокат
м. Кропивницький, Україна*

Російська агресія та анексія і окупація української території, яка переросла в масштабне відкрите вторгнення в Україну окупаційних військ росіян у 2022 році слугували причиною нових масових міграційних процесів, що не може залишатися без нормативно-правової реакції у сфері захисту соціальних прав громадян України в цілому та у сфері захисту пенсійних прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) зокрема, а особливо під час триваючого воєнного стану в Україні.

На початок вересня 2023 р. в Україні налічувалося майже п'ять мільйонів внутрішньо переміщених осіб. До цієї кількості триста тисяч осіб